

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu XXXVII usque ad Casum LXXV. inclus. exhibens Materiam de Restitutione, de Contractibus, de Religione & Vitiis eidem oppositis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus LVI. De Contractu Census.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39820

2. Excusatur Clericus saltem à mortali, qui se-
cundo scandalo per contractum societatis contri-
bit pecuniam, & mercator suam industriam, ut
lucrum resultans dividant, *Lug. num. 24. Laym.*
40. Spor. n. 102.

3. Plures excusant eos, qui emunt pecora, ut
lucris saginata carius vendant, quia res non ven-
ditur integra, sed immutata, quæ ratio univer-
siter non tenet, aliàs enim Religiosi & Clerici
per modum mercatorum sericum & lanas emere,
quascunque fabricas & officinas erigere pos-
sunt ad texendas telas sericas, laneas & similia,
ita venderent lanas & sericum immutatum, quod
non admittit.

4. Excusantur œconomi, qui pro propria œ-
conomia plura vina, frumenta, oleum, &c.
emunt, & ex post mutato consilio etiam cum lu-
cro vendunt, dummodo ab initio sincerè eme-
rent non animo revendendi cum lucro, sed ne co-
ntrahatur ex post carius emere. *Lug. n. 25.*

C A S U S L V I .

De Contractu Censús.

Johannes varios emit censús : 1. Reales, perso-
nales, ex unâ vel utrâque parte redimibiles.
2. Res censita sit infructifera, vel perit. 3. Res
censita venditur in scio censuistâ, & capitale reddi-
tur per partes. 4. Petit annuò septem pro 100 vel
magis, & que asscurato pretio. 5. Etsi pensio à venditore
non sit redimibilis. 6. Emit censum antiquum mi-
nus pretio. 7. Fingit se censum redimere vele,

ut minuaturs pensio. 9. Ex frumentis & pensionibus à censuario debitis novum exigit censum. 10. Censui adjicit pactum assecurationis, pactum commissorium, rescissorium. 11. Cedit domum suam Petro, ut hic annuo solvat 100. 12. A Petro accipit mille eâ conditione, ut ex quolibet 100 solvat annuo decem. 13. Sed Petro ante finem anni mortuo nihil solvit heredibus. 14. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid sit Censu?

I. R. Est contractus, quo quis sibi pro certa pecuniæ summa emit jus ex re, vel persona aliena percipiendi pensionem annuam; jus fundatum in re aliena, v. g. domo vel agro, vocatur census realis, & cum re pereunte regulariter perit; jus fundatum in persona vocatur census personalis, quia immediatè obligat personam; qui vendit censum, & pensionem solvit, vocatur censuarius; qui emit jus accipiendi pensionem, vocatur censuista, vel censualista; id, in quo census fundatur, vocatur res censita.

Census dividitur ulteriùs in resignativum, & consignativum. Censu resignativus seu reservativus est pactum, quo quis in alium transfert dominium tam directum, quàm utile rei, reservata sibi pensione annua solvenda ex re translata; consignativus est contractus, quo quis sibi consignat, vel emit jus annuæ pensionis percipiendæ ex re, vel industriâ alienâ.

Iterum alius est census pecuniarius, in quo solvitur pensio pecuniaria; alius fructuarius, in quo solvitur pars fructuum.

Denique alius census dicitur redimibilis, qui habet adjunctum pactum revenditionis, vi cuius emptor seu censualista, reddita sibi summa exposita pro censu, tenetur revendere, & cedere juri, quod habet ad pensionem annuam; irredimibilis

est, qui non habet adjunctum ejusmodi pactum. In dubio, an census sit, vel non sit redimibilis, præsertim præsertim *Gomez Cov. l. 3. variar. c. 10. num. 4.* censeri debet irredimibilis; cum enim constet de venditione, & non de adjuncto tali pacto, factum, seu adjunctio talis pacti, non præsumitur. Melius dicit *Lug.* ad circumstantias esse attendendum, v.g. an soleant in tali loco constitui census redimibiles vel irredimibiles, item quo pretio census emptus sit, nam in censu redimibili minus pretium datur; si ex circumstantiis nihil colligi possit, dicit, præsumi irredimibilem. De censu realitio, qui propriè census non est, dicam in resolutione Casûs.

QUÆR. II. An & qualis census sit licitus? 2.

R. 1. Certum est, censum realem, irredimibilem, vel tantum redimibilem ex parte venditoris, esse licitum. Constat ex Extrav. Martini V. & Calixti III. de empt. & vendit. Ratio est, quia pro isto pretio emitur jus percipiendi fructus ex alterius re fructiferâ.

Dices: In censu perpetuo, pretio finito emitur jus ad pensiones in infinitum, quæ decursu temporis longè superaturæ sunt pretium, ergo est inæqualitas pretium inter & mercem. R. N. C. nam periculum amittendi censum aut pensionem est perpetuum, uti & carentia pretii, et quâ etiam in perpetuum cessat lucrum, vel emergit damnum; sicut ergo pretio finito licitè emittitur agrum cum jure perpetuo ad ejus fructus, sic & jus ad pensiones in perpetuum.

R. 2. Etiam licitus est census realis & personalis ex utrâque parte redimibilis, vulgò Germanicus, *Abb. in c. 6. de cens. num. 7. Cor.* 3.

sup. Salas dub. 3. de cens. Valent. Gabriel, Satus, Bannes, Salon, Sylv. 2. 2. q. 78. a. 4. Less. l. 2. c. 22. dub. 4. num. 8. Laym. hic c. 18. Sporer t. 6. c. 6. Metzg. tr. 13. d. 43. a. 2. num. 8. con. Nat. Angel. Molin. Lug. d. 27. num. 25. Ratio est, quod talis census non sit palliatum mutuum, ut prætendunt Advers. sed vera emptio & venditio, quâ justo pretio à lege, consuetudine, aut iudicio prudentum taxato emitur verum jus ad pensiones annuas, ex re vel personâ censitâ percipiendas; sicut ergo aliæ emptiones, in quibus servatur æqualitas pretium inter & mercem, sunt licitæ cum pacto revenditionis, sic & contractus census. Deinde jus ad pensiones ex re, vel industriâ personæ alienæ, est pretio æstimabile, potestque gratis donari, legari, &c. ergo & vendi; sicut juxta omnes vendi potest census fructuarius, seu jus percipiendi aliquos fructus ex alieno prædio, cur non jus percipiendi aliquod locum ex negotiatione vel industriâ alterius personæ? Deinde ille census à totâ Germaniâ, Belgio, aliisque Provinciis est usu receptus, à doctissimis Theologis, & sententiis summorum tribunalium approbatus, & ideò summi Magistratus & Principes censentur ex jure alto pro bono commerciorum & Reip. gravare censuarium ad solvendam pensionem, sicut eodem jure in præscriptione transferunt integra rerum dominia *Havn. tr. 9. num. 421. Metzg. num. 10.* Differt autem contractus census à locato, & emphyteusi; quòd in his accipiatur pensio ex re propriâ, & alteri concessâ quòd solum usum, vel dominium utile, hic ex re alienâ: item à mutuo, quòd in eo nulla solvatur pensio.

Dices : In censu personali redimibili non emittitur jus reale, ut in censu fructuario, sed sola persona, quæ capitale levat, tenetur post annum reddere capitale cum 5. in 100. si alter velit ; sed hoc est verum mutuum, & palliata usura : ergo.

2. Emuntur pensiones in futurum, quæ cum tempore excedunt ipsam sortem ; si ergo fors insuper repeti posset, sæpè triplò plus repeteretur quàm datum esset, quod est iniquum.

3. Pius V. aliique Pontifices prohibent census personales redimibiles.

Ad 1. N. Aff. Nam emitur jus ad percipiendum aliquid ex negotiatione, & industriâ alterius, & illud jus non fundatur immediatè in persona, sed in industriâ, ideòque si persona nihil ex se, aut ex bonis suis lucrari possit, cessat obligatio solvendi pensionem, nisi hæc fuerit à contractu assicurata, quod certè non tenet in mutuo.

Ad 2. Non emuntur ipsæ pensiones, sed jus ad liras, seu potiùs jus ad lucrum, quod homo industrius ex operâ suâ sperat ; jus autem ad pensiones vel lucrum, non tanti æstimatur, quanti pensiones actu præsentis, imò quò pensiones sunt in spe remotiores, tantò sunt minùs æstimabiles, & plerumque majori pericùlo expositæ.

Ad 3. Istæ constitutiones, in quantum contingunt jus naturale, in Germaniâ, & Galliâ & Belgio non sunt receptæ, uti ex praxi certum est, *Pyrrh. l. 5. t. 19. num. 84. Platel. Salas, Sylvius Less. l. c. Ilfung. t. 4. d. 2. num. 547. Spor. num. 11. & alii cit.*

Inst. Jus ad domum vel pecuniam post annum certò tradendam tantum valet, quantum ipsa domus vel pecunia præsens; nam si pecunia præsens melior esset quàm jus ad pecuniam post annum tradendam, posset in mutuo aliquid accipi supra sortem, ut clarum est ex dictis *Cas. § 4. num. 11*; ergò jus ad pensiones tantum valet, quantum ipse pensiones, ergo si pensiones cum tempore superent capitale, aliquid accipitur supra sortem, quod est usurarium.

§. 1. Hoc argumentum etiam oppugnare censum realem irredimibilem, in quo pensiones etiam cum tempore superant capitale.

§. 2. N. C. In mutuo emitur jus ad similem summam, seu emitur pecunia pro pecunia, in censu emitur partiale jus utile, ad fructum ex re, vel lucrum ex industriâ alterius singulis annis percipiendum; & cum hoc lucrum possit esse magnum & incertum, commutatur ergà pensionem parvam, & certam, ut in simili explicavi *Cas. § 4. num. 19.*

QUÆR. III. Quæ conditiones requirantur, ut census sit justus?

4. §. Seqq. 1. Ut census realis constituatur in re fructiferâ, quæ subtractis laboribus & expensis sufficiat ad solvendas pensiones annuas, aut si sit personalis, constituatur in personâ, quæ ex suâ industriâ, negotiatione, aut aliis redditibus tantum lucretur, ut censualista satisfacere possit. Ratio est, quia aliàs censuarus facit injuriam censualistæ, vendendo ei jus ad pensiones, quas ex re, vel personæ industriâ percipere non potest; aut si censualista desuper notitiam habeat, erit purum mutuum, & palliata usura; unde in his partibus pro majori cautela

constitui solet census mixtus fundatus in personâ
simul & ejus bonis.

2. Si res censui subjecta pereat culpâ censuarii,
tenetur reddere pretium censûs, vel censum in alia
re constituere; si verò pereat sine culpa censuarii,
et in perpetuum facta est infructifera ex toto, vel
ex parte, etiam census, nisi affecuratus sit, ex
toto vel ex parte censuistæ perit. Ratio est,
quod res regulariter pereat suo domino; sed
censuista, seu emens censum, est dominus
censûs, seu juris, quod habet ad pensionem
annuam; ergo si hoc jus, pereunte re cen-
sita, sine culpa censuarii pereat, perit censu-
ista. Dixi, aut in perpetuum facta est infrugife-
ra, nam si unâ vel altera vice fructus non
ferat, & damnum sterilitatis fertilitate alteri-
us anni compensetur, adhuc pensio solvi de-
bet; sic ex agro censito annuò solvi debet
pensio, etsi hic tertio vel quarto anno quies-
cat, nec fructus ferat.

3. Res censita non debet in scio emptore alie-
nari aut transferri in alium, à quo pensio difficul-
ter, aut minùs securè obtineri possit, quia emp-
tor habet jus fundatum in re censita, quod per ta-
lem alienationem redditur deterius, aut periculo
exponitur.

4. In censu redimibili pretium in una sum-
ma acceptum, non debet reddi per partes,
quia recipere pecunias suas membratim, ita
ut simul ad alium finem applicari non pos-
sint, est onus, in quod non consensit censuista,
ideoque ad illud cogi non potest per successivam
solutionem.

5. Pretium censûs debet esse justum, hoc est, 6.
non exorbitans à lege, consuetudine vel judicio

P §

pru-

prudentium. Et quidem Carolus V. pro Imperio Romano in Comitibus Augustanis anno 1545. pro censu perpetuo ex parte solius venditoris redimibili constituit 5. per 100. quod pretium ex receptissima consuetudine etiam nunc iustum censetur pro censu reali & personali utrimque redimibili, etiam per venditorem assecurato, *Tamb. Navar. Metz. g. l. c. Sporer num. 29.* Nam si in contractu societatis ob spem majoris lucri, sed incerti, omnium consensu assecrari possint quinque in centum, cur non in contractu censûs?

7. 6. si pactum assecurationis, vel aliud gravamen non imponatur venditori, & census ad ejus libitum sit redimibilis, justè minori pretio emi, seu, quod idem est, major pensio constitui potest v. g. sex, aut etiam plures in centum. In censu non redimibili ex communi praxi duplò majus pretium dari solet, vel duplò minor pensio constitui, quam in redimibili, *Lug. n. 138. Spor. sup. La Croix l. 3. p. 2. n. 1012.* Ratio est, quòd sit magnum onus vendenti non posse pensionem redimere: ergo obinde pretium meritò augetur, vel pensio minuitur.
8. Sed quæres: An census antecedenter constitutus ex post minori pretio emi possit quàm emptus fuerit ab initio, v. g. Cajus pro 500. aureis ab initio emit pensionem annuam 25. aureorum, si Cajus indigens numeratâ pecuniâ offerat mihi jus suum, an justè illud emopro 450. &c. Id seclisâ lege specialiter prohibente, non esse illicitum; quia pretia rerum non consistunt in indivisibili, sed admittunt majus & minus, & res ultrò ablata vilescunt, quòd *Tamb. Dian. p. 2. l. 2. R. 36.* etiam extendit ad casum, quo pretia cen-

censûs à Principe, vel Magistratu sunt taxata; nam
 haec tantùm intelligitur de primâ constitutio-
 ne censûs, non autem, quando jam constitutus
 venditur, idque dicunt ubique ferè in praxi esse
 acceptum.

Dices: Debitum liquidum, secluso periculo
 damni, aut lucro cessante, non potest vilius emi,
 quâ obligatio censûs est debitum liquidum: er-
 go, Maj. patet ex dictis *Casu 54. num. 26.* quia jus
 ad pecuniam liquidò solvendam, secluso damno,
 libetque periculis, non minus valet, quàm ipsa
 pecunia præsens, aliàs in mutuo, ubi erga pecu-
 niam præsentem datur solùm jus ad pecuniam in
 futuro solvendam, possem aliquid exigere ultra
 sortem.

Census est debitum liquidum ad solvendam
 pecuniam pro pecuniâ, ut fit in mutuo, N. est de-
 bitum ad solvendas pensiones annuas, C. jus autem
 ad pensiones annuas potest per modum mercis ex-
 vendi venale, & tunc per accidens recipit aliam æsti-
 mationem, admittitque pretium majus & minus,
 quod habet communis cum *Less. c. 22. n. 27. Dian. l. c.
 La Croix. n. 1013.*

Sed quid de hoc casu satis obvio? Titius ex cen-
 su debet Cajo annuò solvere 5. per 100. & quam-
 vis nec animum nec pecuniam habeat ad redimen-
 dum censum, tamen fingit se eum velle redimere,
 pro meru inductus Cajo remittat vel diminuat pen-
 sionem, & deinceps loco 5. accipiat tantùm 3.
 vel 4. an peccat Titius contra justitiam cum onere
 restituendi integras pensiones, affirmant *Tamb.
 Lajo, Sporer num. 31.* quia Titius suo dolo
 injustè causat hanc pensionis diminutionem,
 neque Cajo eam remittit liberè; quod ve-
 rum est, si Titius nec pecuniam habeat, nec
 alibi

alibi erga pensionem habere possit; nam si alibi habere possit, quamvis revera animum non habeat, alibi accipiendi & censum redimendi; sed solum fingat, se id velle, ut Cajum inducat ad diminuendam pensionem mentitur quidem, sed non tenetur ad restitutionem, quia revera habet jus accipiendi pecuniam alibi & censum redimendi à Cajo, ut suppono; neque huic jurigratis cedere tenetur; *nec obstat*, quòd Cajo errore minuat pensionem, non diminuturus, si sciret Titio denuntiationem non esse seriam; nam error vel dolus hic non est circa substantiam vel motivum principale; ideo enim Cajo minuit pensionem, ut Titius non utatur jure suo ad redimendum censum; hoc autem Titius facit, non utendo hoc jure suo, quod revera habet, ut supponitur, ergo. *Confirmatur* si Cajo in crimine deprehensum fidei mineris accusare, & hic det tibi aliquid eo fine, ut non accuses, datum retinere potes; quia habes jus accusandi; cui gratis resignare non obligaris, ut dixi *Cas. 29. n. 18.* atque Titius etiam habet jus redimendi censum & revera redimere posset, si veller alibi pecuniam levare, ergo. His præmissis.

Ad Casum 32. 1. Qualiter constitui, & quo pretio emi possit census redimibilis aut irredimibilis, realis & personalis, constat ex Q. 2. & 3.

10. 2. Ex frumentis à censuario liquidò debitis, si erga pecuniam taxentur, secluso dolo aut speciali prohibitione, licitè census emi potest; imò si Petrus Joanni 100. debeat ex capitali, & tantundem expensionibus non solutis, spectato jure nature possent Petrus & Joannes convenire, ut pensiones debitæ annumerentur capitali, ita ut Petrus

loco quinque jam debeat solvere decem, Nav. Salon. cont. 8. Salas dub. 7. de cens. Less. dub. 12. Ratio est, quia pecuniæ, quas alter mihi nunc debet extradere, æquè multum valent, quàm si modo essent extraditæ; sicut ergo possum à meo debitore novum censum emere, si mihi 100. ex pensionibus extradidisset, sic etiam si 100. non extradiderit, dummodo in præsentì debeat; deinde pro pecuniâ debitâ possum à debitore emere merces, cur non & novum censum? Dixi: Speculo jure naturæ; nam in foro externo ordinariè præsumeretur fraus vel usura; unde & Pius V. id absolute prohibuit, quæ prohibitio servanda, ubi est recepta.

3. Contractui censûs licitè apponi possunt alia II. pacta, ut primò, pactum assecurationis, vi cujus venditor censûs sumit in se periculum rei censitæ, ut si res censita etiam sine suâ culpâ pereat, nihilominus teneatur solvere pensionem. Secundò, licitè adjicitur pactum commissorium, ut si intra certos annos censuarius sua culpâ pensionem non solvat, res censui subjecta cadat in commissum; hoc est, fiat illius, qui emit censum; debet tamen pœna proportionari culpæ, ita ut pro parvâ pensione non solutâ, res magni valoris in commissum non cadat, debet etiam propter pactum assecurationis, & commissorium, cum cedant in gravamen vendentis, pretium augeri, vel pensio minui, aliàs non esset æqualitas. Tertio, addi potest pactum rescissorium, vi cujus venditor tenetur emptori rescisso contractu reddere pretium, si pensionem intra certos annos non solvat; item potest venditor obligari, ut, si velit redimere censum, emptorem præviè moneat, aut censum redimat in eadem monerâ, quæ

quæ data fuit, etiam si ejus valor crescat, vel decrescat, nec propterea opus est augere pretium, dummodò æquale sit periculum in- & decrementi, quia tunc accedit novus contractus sortis, in quo utrimque est æqualis spes lucri & damni. Vide dicta C. 54. n. 4.

12. 4. Si Joannes Paulo cedat domum tantum quoad dominium utile erga 100. Imper, ad certum tempus annuò solvendo, videtur in- iſſe contractum locationis, & tenetur Paulus post mortem Joannis ejus hæredibus restituere domum, & pretium locationis pro rata temporis, ut clarum est; si verò cessit dominium domûs directum & utile cum obligatione ex eâ ad dies vitæ annuò percipiendi 100 est census ex parte resignativus, ex parte vitalitius.
13. 5. Census vitalitius est contractus, quo quis dat certam pecuniæ summam, v. g. mille Imperiales, vel etiam rem, v. g. domum valentem mille, eâ conditione, ut, quamdiu vixerit, ex quolibet 100. accipiat 10. itaque ex mille accipiat annuò 100. sic tamen ut censuistâ moriente ipsum capitale simul emoriatur, in quo census vitalitius præcipuè distinguitur ab aliis censibus. Hic contractus est justus & licitus, ut habet communis cum *D. Thom. opus. 72. c. 9.* quia non est propriè census, in quo ematur jus recipiendi aliquid ex re aliena, sed potius est contractus sortis vel sponſionis, in quo uterque contrahens exponit se æquali periculo lucri & damni ob incertitudinem mortis; quò tamen mors censualistæ, judicio prudentium, consideratâ scilicet ætate, complexione modo vivendi, aliisque circumstantiis, videtur esse propior,

et pensio annua debet esse major; econtra
pro vita præsumitur futura longior, eò pen-
sio debet esse minor, quia aliàs non esset
principale periculum perdendi, & lucrandi. Si ^{14.}
censuista vitalitius ante elapsum annum mo-
ratur, pensio pro ratâ temporis probabiliùs
debetur hæredibus, ut si vixit tantùm novem
menses, debeatur portio respondens novem
mensibus. Ratio est, quòd quamvis census
vitalitius sit personalis, cessetque moriente cen-
sionario in alimentationem, ideo quamdiu
vixit, sicut ei debetur alimentatio ex illa pensio-
ne, sic & ipsa pensio, ut patet à pari in pen-
sione, quæ Clerico in sustentationem assigna-
ta, quæ ex communissimâ debetur Clerico pro
ratâ temporis, quo vixit, etsi terminus solu-
tionis constitutus nondum advenerit, *Garcias p.*
l. 1. num. 120. Deinde si censuista ordi-
narius moriatur intra annum, debetur ejus hæ-
redibus pensio pro rata temporis elapsi:
ergo etiam si moriatur censuista
vitalitius, *Castrop. Haun.*
apud La Croix.
num. 1023.

CASUS